

A kultúra szerelmesei

1 „1906 varázslatos ösztötjén Rilke, aki akkortájt Rodin titkára volt, délutánonként gyakran sétált egy titokzatos hölgygel a Bois de Boulogne-ban. Nagypám, a Sorbonne diákja, aki a *Stundenbuch* megjelenése óta mindenkinél többre becsülte az osztrák költőt, egy ízben véletlenül megpillantotta őket. A hölgy rövid bundát viselt és hosszú, lila sálát, Rilke felöltője az avart söpörte. Halkan beszélt, maga elé, társa pedig, aki fél fejjel magasabb volt nála, szintén előre meredt, rezzenetlen arccal, de könnyes szemmel. Ettől kezdve nagypám rendszeresen látogatta a parknak ezt a vidékét. Leült egy padra, elmélyedt a *Stundenbuchban*, ők pedig elvonultak mellette. A költő nem figyelt fel rá, így hát tisztas távolból kockázat nélkül követhette őket.

Történt egyszer, hogy Rilke véletlenül éppen a szóban forgó pad előtt megállt, elővett egy tarka zsebkendőt, és belefújta az orrát. Ahogy továbbbátáltak, háta mögött összekulcsolt kezéből kiesett a kendő. Nagypám szíve hevesen dobogott. Hátha neki szóló ajándék ez, hátha a költő mégis észlelte őt meg a könyvét. Felemelte a kendőt, gondosan összehajtogatta, úgy, hogy száraz oldala legyen kifelé, és belehelyezte a *Stundenbuchba*, a hátsó fedőlap és az utolsó oldal közé.

Amikor nagypám halála után páncélszekrénye egyik elzárt rekeszében megtaláltam a poros könyvet és a fakó, összeragadt zsebkendőt, őszintén szölvá gáláns szerelmi emlékre gyanakodtam. Aztán megtaláltam zárt borítékban, igen bő lére eresztve ezt a történetet. Ezek szerint autentikus Rilke-relikvia került a birtokomba, mégpedig nemcsak egy tárgy, amelyet boltban vásárolt, hanem olyasvalami is, ami testi valójához tartozott, belőle vált ki. Noha én vagyok tehetőes nagypám egyetlen örököse, a hagyaték legértékesebb tételének ezt tekintem. Naponta kiteszem magam elé a kendőt, és egy-egy verset olvasok neki a *Stundenbuchból*. Mindezt senkinek sem regélem el, mert kinevetnének. De leírom, mert nem szeretném, ha halálom után elkallódna ez a kegytárgy.”

2 „1957. május 7-én (sosem felejttem el ezt a napot) egy bajszos fiatalemberre lettem figyelmes. Állt a Szentkirályi

utca és a Bródy Sándor utca sarkán a délután szürkületben, felszegezte fejét, és vinnyogó hangokat préselt ki magából; vagy szükölő hangokat, az állati szorongás hangjait. Orvostanhallgató voltam akkortájt, de versrajongó is, így hát azonnal megismertem. Oda léptem hozzá, megérintettem a karját, és bemutatkoztam. P. tovább nyitított, nem vett rólam tudomást. Sokáig álltunk ott, szigetként az emberforgatagban, kérdezgettem, mi baja, nem válaszolt. Karon fogtam és megindultam vele közeli alberetem felé. Ellenállás nélkül lépegetett mellettem, és jött velünk, meg-megbicsakolva, hörgésbe fúlva az iszonyú hang is. Házimenim szerencsére nem volt otthon, észrevétlenül jutottunk be konyhából nyíló személyzeti kamrába, ahol csak egy dívány volt, egy íróasztal, rajta néhány tankönyv és verseskötet. Rögtön felfedezte a sajátját, felkapta, és az ablakhoz ugrott vele. Ahogy dulakodtunk, ökolbe szorított bal kezéből egy újságcikk hullt ki. Címétől magam is megrendültem: »NEM TA-

LÁLJÁK ATTILA SÍRJÁT« – ezt kiabálta vastag betűkkel. Hiába magyaráztam, hogy a tudósítás a hun vezérről szól, akit Csepel szigetén temettek el arany koporsóban a rabszolgáival együtt, ő csak zokogott, jóvátehetetlenül. A díványhoz vezettem, ahol egykettőre elaludt. Betakartam, majd a szemébe dobtam az újságcikket. Mivel nem bírtam tanulni, se olvasni, kisvártatva lefeküdtem mellé.

Arra ébredtem, hogy vakarózik; én is viszkettem iszonyatosan. Bemutakoztam még egyszer, elmeséltem, hogyan került ide, csak a cikkről nem tettem említést. Végighallgattam, majd búcsú nélkül megindult kifelé. A bejárat ajtónál megszólalt mégis: »Ha szállóvendéget fogad, feltétlenül szerezzon be előbb rovarirtót«. Távozása után a lepedőn jóllakott poloskára bukkantam. Megrendültem gondoltam arra, hogy boldog testében a költő vére az enyémmel keveredik. John Donne-nak volt hasonló élménye szüzi kedvesével és egy bolhával kapcsolatban, de ez itt egészen más, tisztán szellemi

JUHÁSZ FERENC

Fény-vár, mindenség-ragyogás

*Sírodtól jövet, mint akit virággal ütnek:
halál-szagú voltam, rög-dörgés szívütésem.
Ember lehettél s én gondoltalak öröknek.
S támolgyok múltasodban, mint a mérgezésben.*

*Most is azt hiszem a lét-örvényben az a jó
ami élni segít, éj-térben a tűz-rózsák,
az öröm-láng, gyász, a szívritmus-szabályozó,
sors-vágyunk, mint Isten-szívbe szúrt elektródák.*

*Mint virággal liszt-pajzs porcelán darázs-arc:
szememen szívárvány-csöndéjed nemzés-pokla.
S űr-neuronháló tudatod légy szem-csokra.*

*A halál tükör-fordulás, nem élet-kudarc.
S agyad fény-vára, mint Szent Ágoston szavai
János, hűségem virága, Szentágothai.*

öröm. Gyufaskatulyába zártam, tudományosan tápláltam a kis állatot, és amikor a költő ugyanennek az évnek a decemberében megölte magát, jóleső érzéssel gondoltam arra, hogy vérenek egy cseppje az én jóvoltomból túléli őt.”

3 „Jean Genet-vel Nyugat-Berlinben találkoztam, 1983-ban, a Shaubühne foyer-jában. Odaléptem hozzá, hogy készíthetnék-e vele interjút. »Szeretem az ilyen szép barna fiúkat – mondta –, maga román?« Aztán megmondta szállodája nevét, majd nyomtatékosan hozzátette: hetedik emelet 707-es szoba. »Mikor jöjnek?« – kérdeztem. – »Amikor akar – válaszolta –, de amerikai katonai alsónadrágot viseljen!« És kezet fogott velem.

A barátnőmnek azt hazudtam, hogy leforráztam a tenyeremet, ezért van rajta kötés. Bal kézzel ebédeltem, föltöbb fáradtságosan. »Hol van Berlinben Army-shop?« »Hát az mire kell nekéd?« »Allítólag kitűnő tegnapi iránytűket kapni ott.« Lehüllyezett, mire összevesztünk.

A Clay-Alleen ötven márkáért kincstári alsónadrágot vásároltam egy amerikai katonától. Hazamentem, lezuhanyoztam, és taxiba vágtam magam. Útközben levettem jobb kezemről a kötést, és azon tűnődtem, miként titkolhatnám el, hogy még sosem voltam férfival. 73 éves, a mellbimbóimig ér, kopasz és görbe, göcsörtös. Verbálisan ő kezdeményez majd, de a tettek mezején rám vár nyilván a tevőleges szerep. A *Cselédekre* gondolok majd, vagy még inkább a *Querelle-re*, a *Les paravents-ra*. A szellemére gondolok majd, gondoltam, a *Balkonra* és a szellemére, a *négerekre* és a szellemére, a falak által elválasztott rabok kölcsönös gerjedelmére, a börtönörre, aki felmeredve hátulról közeledik már. A taxi megállt, Szent Genet-re gondoltam, a mártírra és komédiásra, aki nemzószervek erdején, tomporok csapdáján át vergődött el eddig a hotelig szellemének, ennek a mindent átható fluidumnak a védőburkában. Fizettem, fel a hetedik emeletre, bekopogtam a 707-es szobába, alig féltem el az amerikai katonai alsógatyában. »Genet úr?« »Elutazott – mondta a nagymellű takarító –, öt perce ment el.« »Nem!« – kiáltottam, mire végigmért, és vihogni kezdett könyörtelenül.